

VIDES KONSULTATĪVĀ PADOME

biedrība „Baltijas Vides forums”, nodibinājums „Latvijas Dabas fonds”, nodibinājums „Vides Izglītības fonds”, nodibinājums „Pasaules Dabas fonds”, biedrība „Latvijas Ornitoloģijas biedrība”, biedrība „Zemes draugi”, biedrība „Vides Izglītotāju asociācija”, biedrība „Vides aizsardzības klubs”, biedrība „Latvijas Zaļā kustība”, biedrība „Latvijas Makšķernieku asociācija”, biedrība „Latvijas ezeri”, biedrība „Zaļā brīvība”, biedrība „Zemnieku Saeima”, biedrība „Vides vārds”, biedrība „Latvijas Botāniķu biedrība”, biedrība „Vides fakti”, biedrība „Latvijas Atkritumu saimniecības asociācija”, biedrība „Latvijas Bioloģiskās lauksaimniecības asociācija”, biedrība „homoecos.”, biedrība „Latvijas Biškopības biedrība”.

Peldu iela 25, LV-1494, Rīga, tel.: 67026588;

Nr.1- 10
28.05.2014.

**Vides aizsardzības un reģionālās
attīstības ministrijai
Peldu ielā 25, Rīgā, LV-1494
pasts@varam.gov.lv**

*Par darba grupas izveidi normatīvā regulējuma
pilnveidošanai piesārņoto un potenciāli piesārņoto
vietu izpētes un sanācijas jomā*

Augsti godājamais R.Naudiņa kungs!

Vides konsultatīvā padome (turpmāk - Padome) ir konsultatīva koordinējoša institūcija, kuras darbības mērķis ir veicināt sabiedrības līdzdalību vides politikas izstrādē un īstenošanā.

Atbilstoši 2007.gada 27.marta Ministru kabineta noteikumu Nr.209 „Vides konsultatīvās padomes nolikums” 2.1.punktam Padomes funkcijās ir **sekmēt normatīvo aktu sagatavošanu jautājumos, kas skar vides politiku**. Tādējādi Padomes tiešais uzdevums ir atbilstoši sabiedrības interesēm sniegt Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai priekšlikumus par normatīvo aktu projektiem, kas skar vides politiku.

Pēdējo mēnešu laikā sabiedrības uzmanība pastiprināti ir pievērsta Valsts vides dienesta realizētajiem vides sanācijas projektiem, jo īpaši Inčukalna sērskābā gudrona dīķu sanācijas projektā konstatētajām problēmām. Analizējot šī projekta ietvaros radušās neatbilstības un to cēloņus, kā arī izvērtējot kopējo situāciju piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu izpētes un sanācijas jomā, Padome ir secinājusi, ka esošais normatīvais regulējums ir nepilnīgs un nesekmē vides aizsardzības mērķu efektīvu sasniegšanu. To spilgti ilustrē Inčukalna piemērs.

Likuma „Par piesārņojumu”¹ mērķis, cita starpā, paredz noteikt pasākumus piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu izpētei un sanācijai, kas sīkāk atrunāts šī likuma VII nodaļā. Tomēr Padome ir secinājusi, ka nevienā ārējā normatīvajā aktā nav noteiktas konkrētas prasības, ne arī definēta kārtība, kādā būtu veicama šādu vietu izpēte.

Likumā „Par zemes dzīlēm”² ir noteikti zemes dziļu izmantošanas veidi, tostarp, ģeokoloģiskā izpēte, kas tiek pielietota piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu izpētē³ un

¹ Likuma „Par piesārņojumu” 2.panta pirmās daļas 5.punkts

² Likuma „Par zemes dzīlēm” 7.panta pirmās daļas 1.punkts

kuras veikšanai, saskaņā ar likumu⁴, ir nepieciešama zemes dziļņu izmantošanas licence. Šādu licenci Valsts vides dienests izsniedz uz laiku līdz vienam gadam⁵, un tai tiek pievienots pielikums⁶ ar zemes dziļņu izmantošanas nosacījumiem, t.i. prasībām, kuras jāievēro, izmantojot zemes dziļes.

Tomēr Padome ir konstatējusi, ka piesārņotās vai potenciāli piesārņotās vietas izpētes darbu veicējam faktiski netiek izvirzītas nekādas konkrētas prasības šo darbu veikšanai. Piemēram, netiek noteikts minimālais noņemamo augsnes, grunts un pazemes ūdeņu paraugu skaits atkarībā no teritorijas platības vai teritorijas izmantošanas veida, netiek noteiktas minimālās prasības attiecībā uz identificējamo ķīmisko vielu un elementu sastāvu gruntī, tāpat netiek noteikts, kā šie paraugi izpildītājam jānoņem – kādā dziļumā, kādā vietā u.tml. Daudzkārt praksē tiek noņemts nepietiekams paraugu skaits, jo tas pamatā ietekmē izpētes darbu cenu, kādu pasūtītājs ir gatavs maksāt izpildītājam. Prakse rāda, ka pasūtītāji nav ieinteresēti investēt izpētes darbos, tādēļ nereti izpētes darbi tiek veikti nepietiekamā apmērā, to kvalitāte cieš un izpētes rezultātus var apšaubīt, kas savukārt negatīvi ietekmē turpmāko sanācijas darbu kvalitāti. Faktiski izpētes darbi tiek pieskaņoti tam, cik pasūtītājs ir gatavs maksāt par šiem darbiem, nevis tam, lai objektīvi noteiktu piesārņojumu un izvērtētu to ietekmi uz vidi un cilvēku veselību. Tam par iemeslu ir attiecīga normatīvā regulējuma trūkums, kas nenosaka konkrētas, t.sk. minimālās prasības piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu izpētes darbiem.

Realitātē Valsts vides dienests licences pielikumā tikai vispārīgi nosaka, ka paraugus grunts un pazemes ūdeņu kvalitātes noteikšanai jānoņem tā, lai tie reprezentatīvi raksturotu pētāmās teritorijas piesārņojuma līmeni. Padome ir secinājusi, ka šāds regulējums nav efektīvs, jo tas nesekmē kvalitatīvu izpēti, kas bieži vien tiek veikta formāli, bet savukārt no kuras ir tieši atkarīgs, cik sekmīga būs piesārņotās vietas sanācija.

Vienlaicīgi Padome norāda, ka regulējuma trūkums ir būtisks šķērslis, lai reģionālās vides pārvaldes varētu efektīvi veikt izpētes darbu kontroli. Papildus Padome atzīmē, ka normatīvais akts nedetalizē arī veikto izpētes darbu pārskata saturu, kas atkal paver iespējas izpildītājam pārskatus sagatavot nepilnīgi, neiekļaujot informāciju, kas nepieciešama piesārņotās vai potenciāli piesārņotās vietas objektīvam raksturojumam un piesārņojuma novērtējumam. Turklāt Valsts vides dienests licences pielikumā nosaka, ka ģeoeoloģiskās izpētes pārskats ir jāiesniedz tikai VSIA „Latvijas, Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs” (turpmāk – LVĢMC), nevis reģionālajai vides pārvaldei, kura saskaņā ar likumu⁷, pārrauga un kontrolē piesārņoto vietu izpēti un sanāciju. Valsts vides dienestam tiek iesniegts tikai saraksts par iesniegtajiem pārskatiem LVĢMC. Atsevišķos gadījumos, ja reģionālā vides pārvalde ir veikusi teritorijas apsekošanu, tiek pieprasīts izpētes pārskatu iesniegt arī reģionālajā vides pārvaldē. Tomēr faktiski reģionālā vides pārvalde izpētes pārskatus un to datu ticamību neizvērtē, kā rezultātā arī nesniedz novērtējuma secinājumus par to, vai piesārņotās teritorijas sanācija ir obligāta. Tas savukārt praksē rada situācijas, kad atsevišķas piesārņotās vietas joprojām ir neattīrītas, jo pēc izpētes darbu pabeigšanas nav noteikts vai un kādā termiņā ir jāuzsāk sanācijas darbi. Tādējādi secināms, ka **faktiski par veiktajiem izpētes darbiem reāla kontrole vispār netiek nodrošināta**. Piemēri dzīvē rāda, ka nereti piesārņotās vietas paliek neattīrītas, izpētes pārskatos norādītās ziņas neatspoguļo patieso situāciju objektā.

Padome kā būtisku trūkumu ir konstatējusi, ka esošais normatīvais regulējums pieļauj iespēju realizēt sanācijas darbus bez piesārņotās vietas detālās izpētes, nezinot piesārņojuma

³ Normatīvais regulējums nesniedz definīciju terminiem „piesārņotas vai potenciāli piesārņotas vietas izpēte” vai „ģeoeoloģiskā izpēte”

⁴ Likuma „Par zemes dziļēm” 9.panta pirmās daļas 1.punkts

⁵ 2011.gada 6.septembra Ministru kabineta noteikumu Nr.696 „Zemes dziļņu izmantošanas licenču un bieži sastopamo derīgo izrakteņu ieguves atļauju izsniegšanas kārtība” 4.1.punkts

⁶ 2011.gada 6.septembra Ministru kabineta noteikumu Nr.696 „Zemes dziļņu izmantošanas licenču un bieži sastopamo derīgo izrakteņu ieguves atļauju izsniegšanas kārtība” 32.1.punkts

⁷ Likuma „Par piesārņojumu” 40.panta pirmā daļa

raksturojošos lielumus un to ietekmi uz apkārtējo vidi un cilvēku veselību. Tādi piemēri ir praksē, un pie šādiem tiesiskiem apstākļiem nav saprotams, kā vispār var nodrošināt efektīvu vides politikas īstenošanu vides sanācijas jomā. Turklāt sanācijas darbus ir iespējams veikt jebkurai fiziskai vai juridiskai personai⁸, jo likums neparedz kārtību, kādā tiek novērtēta šo personu kvalifikācija. Tas savukārt paver iespēju tam, ka faktiski par sanācijas darbu izpildi var būt atbildīga persona, kurai iepriekš vispār nav bijusi pieredze sanācijas darbu veikšanā, piemēram, SIA „Skonto Būve”⁹. Atbilstoša normatīvā regulējuma trūkums, atklāj to, ka sanācijas projekti tiek īstenoti pēc būvniecības regulējuma¹⁰. Līdzīgi kā izpētes darbu pārskatu, arī sanācijas darbu pārskatu atbilstīgā institūcija neizvērtē un secinājumus par veikto sanācijas darbu kvalitāti un rezultātiem nesniedz.

Papildus Padome vēlas atzīmēt, ka ir iepazinusi ar piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu izpētes un sanācijas jomas normatīvo regulējumu Lietuvā, un ir atzinusi, ka tas, iespējams, var kalpot kā labs piemērs Latvijas normatīvā regulējuma pilnveidošanai. Piemēram, Lietuvā ir izstrādāti detalizēti ģeoeoloģiskās izpētes noteikumi¹¹, noteiktas vides aizsardzības prasības ar ķīmiskām vielām piesārņotu vietu sanācijai¹², kā arī vides aizsardzības prasības ar naftas produktiem piesārņoto teritoriju sanācijai¹³.

Ievērojot iepriekš minētās problēmas, Padomes ieskatā, būtu nepieciešams izstrādāt speciālu tiesisko regulējumu, kas definētu konkrētas prasības, etapus un apjomus piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu izpētei (ģeoeoloģiskajai izpētei) un sanācijai, un kas tiktu piemērots kā *lex specialis* attiecībā pret citu vispārējo tiesisko regulējumu.

Padomes ierosinājums būtu veidot Jūsu tiešā uzraudzībā atsevišķu darba grupu, kuras uzdevums būtu izstrādāt efektīvu tiesisko regulējumu piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu izpētes un sanācijas jomā. Lai nodrošinātu koordinētu darbu, mūsu priekšlikums būtu darba grupā, uzaicināt un iekļaut pārstāvjus no Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas, Valsts vides dienesta, reģionālajām vides pārvaldēm, LVĢMC, Sabiedrības par atklātību – Delna, Vides konsultatīvās padomes, nozares ekspertus u.c.

Mēs ceram, ka mūsu iniciatīva gūs Jūsu atbalstu šim aktuālajam jautājumam, kas sekmētu labu pārvaldību un vides politikas mērķu sasniegšanu.

Ar cieņu,

Viesturs Ķerus
Padomes priekšsēdētājs

⁸ Likuma „Par piesārņojumu” 44.panta pirmā daļa

⁹ <http://pvs.iub.gov.lv/show/154114>

¹⁰ Piemēram, konkursa „Vēsturiski piesārņotās vietas „Inčukalna sērskābā gudrona dīķi” projektēšana un sanācijas darbi” (<http://pvs.iub.gov.lv/show/154114>) iepirkuma CPV kods 45000000-7 (celtniecības darbi)

¹¹ 2008.gada 17.jūnijā Lietuvas Republikas Vides ministrijas Lietuvas Ģeoloģijas dienesta direktora rīkojums Nr.1-104 „Par „Ģeoeoloģiskās izpētes noteikumu” apstiprināšanu” (*Dél Ekogeologinių tyrimų reglamento patvirtinimo*) Pieejams:

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=322952&p_query=&p_tr2=2

¹² 2008.gada 30.aprīlī Lietuvas Republikas vides ministra rīkojums Nr.D1-230 „Par noteikumu „Vides aizsardzības prasības ar ķīmiskām vielām piesārņotu teritoriju sanācijai” apstiprināšanu” (*Dél Cheminėmis medžiagomis užterštų teritorijų tvarkymo aplinkos apsaugos reikalavimų patvirtinimo*). Pieejams:

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=319604&p_query=&p_tr2=2

¹³ 2009.gada 17.novembra Lietuvas Republikas vides ministra rīkojums Nr.D1-694 „Par Lietuvas Republikas vides aizsardzības normatīvā dokumenta LAND 9-2009 „Vides aizsardzības prasības ar naftas produktiem piesārņoto teritoriju sanācijai” apstiprināšanu” (*Dél Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos normatyvinio dokumento LAND 9-2009 "Naftos produktais užterštų teritorijų tvarkymo aplinkos apsaugos reikalavimai" patvirtinimo*) Pieejams:

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=359066&p_query=&p_tr2=2